

Morálka v rytmu cakewalk

Po dvou zinscenovaných prepisech literárních děl (Haškův Švejk a Dostojevského Idiot) se na prkna divadla Petra Bezruče vrátila původní dramatická tvorba. V Bezručích tentokrát sáhli po hře polské spisovatelky a dramatičky Gabriely Zapolské Morálka paní Dulské (premiéra 26.4.2003). Hra na rozdíl od polských divadel u nás nepatří mezi pravidelně uváděné a mnohým snad bude známější její úspěšné filmové zpracování z druhé poloviny 20. století (rež. Krejčík).

V prostředí měšťanského domu se odvíjí příběh rodiny ovládané dominantní matkou. Její maloměšťácké představy o štěstí deformují životní prostor ostatních členů domácnosti a ti se jej snaží (vesměs potají) hledat jinde. Pouze syn Zbyšek je schopen otevřené revolty. Jeho bonvivánství, anarchie a nevázané milostné romány s kdekým však záhy vyústí v nečekané těhotenství služky Dulských Hanky, což podnítl neodvratný rozklad zbytků morálních zásad, jimiž se jinak u Dulských tolik pyšní. Co však musí zůstat, je dobrá pověst.

Režisér Michal Przebinda zvolil pro zpracování inscenace uvolněnou a stylizovanou polohu plnou kontrastů. V úvodu inscenace tančí herecký ansámbl na pozadí do černé laděné scény se secesními prvky tanec cakewalk. Tento temperamentní, původně černošský tanec, kterým si bílí farmáři krátili nedělní odpoledne a pořádali v něm soutěže, přičemž nejlepší tanečníky z řad otroků odměňovali dortem (cake), nebyl do inscenace zvolen náhodou. Je totiž nositelem motta inscenace: vyhrává ten, kdo v tom „umí nejlépe chodit“, kdo z toho nejlépe a nejelegantněji vytančí. A nutno uznat, že se všichni snaží co jim síly a schopnosti stačí. Taneční sekvence se opakují ještě několikrát v průběhu představení. Vždy rozzáří ponurou scénou evokující stísněnost a zatuchlost představovaného domu. Tanec je ale v inscenaci také významným pojítkem mezi postavami. Ty, ač jsou si v rodinném životě mnohdy vzdáleny, při tanci na to jakoby zapomínají. A proč taky ne, když všichni jsou vlastně na jedné lodi. Hodnotnou devizou Przebindovy režie je humor. Konflikt matky Dulské (Alena Sasínová-Polarczyk) a syna Zbyška (Dan Zaoral) doprovázený skvělými dialogy, je jako vystřižený z kterékoliv současné domácnosti. Zaoralův Zbyšek je temperamentní, plný života a odhodlání jít jinou (třeba úplně opačnou) cestou než matka. Pokaždé, když vstoupí, pronikne za ním závan svobodou prosyceného ovzduší. Ale je v něm také slabost a strach, která se vyloupne napovrch v okamžiku, když je postaven před zodpovědnost a zjišťuje, že ta ani zdaleka nevoní tak líbezně jako boa barových dam. Humornou stránku hry umocňují zejména dcery Dulské Máša a Hela. Przebinda naplno využil potenciálu dětské fantazie, hravosti a upřímnosti, které nechal v otevřené konfrontaci reagovat se světem dospělých. Dcery popichují, intrikují, vytvářejí a prozrazují tajemství. Jsou katalyzátorem všech událostí. Chtějí být plnohodnotnou součástí temné strany života rodiny a prorazit tak nesnesitelnou nudu. Představitelky dcer Lucie Žáčková a Nikola Birklenová šly ve ztvárnění dětských postav až k nejménějším detailům (rozkošné sykavky, poměřování velikosti prsou, rolování podkolenek), čímž využili svých hereckých možností téměř beze zbytku. Stejně tak otec Felicián (Vítězslav Kryške) vzbudí ne jeden úsměv, přestože v inscenaci promluví pouze jedinkrát (a to, když pošle všechny k čertu). Felicián tkví ve své rodině pouze svou fyzickou bytostí, kdežto jeho lehčí a smyslnější já se vznáší kdesi vysoko nad pitoreskním hemžením jeho domácnosti. Několik tanečních kroků, které nečekaně „vystřihne“ před divákem při své každodenní cestě do oblíbené kavárny, pak divákovi prozradí pravou podstatu jeho tajné strategie přežití (věru obratný cakewalker!). Kryške dodal Feliciánovi také tušený smutek, který je nesmazatelně vryt do jeho osudu. Ostatní postavy pak efektně dokreslují různorodost městske společnosti. Kontrasty mezi šedými myškami a světáky jsou umocněny nejen pestrostí kostýmů (teta Julia, Zbyšek), ale především také schopností pohybovat se po stísněném „parketu“ života. Sytí se hledáním a nacházením možností, které téměř vždy znamenají osobní prospěch a zdroj energie pro další jinak prázdný život.

Morálka paní Dulské v Bezručích nabízí srozumitelnou formou podané téma generačního konfliktu a maloměšťáctví. Inscenace je svou otevřeností přístupná prakticky všem generacím. Humor uvolňuje sevření, které místy diváky přímo vtahuje a nejednou zjistí, že se smějí situacím, které již někdy zažili na vlastní kůži. Kdybychom takto spontánně dokázali reflektovat své každodenní trampoty, nejspíše by výrazně ubylo všelijakých depresí a vzájemné nevěřivosti. Inscenace v Bezručích rozhodně nezapadne mezi takovými tituly jako jsou Idiot, Skleněný zvěřinec, Ústa Micka Jaggera a další, které dodávají této ostravské divadelní scéně na stále větším věhlasu.

-bangabsawa-
(bangabasawa@email.cz)

ŠARIVARI

u vydřidušky Dulské

Po dvaatřiceti letech se do Divadla Petra Bezruče v synkopickém rytmu cakewalku, leitmotivu celé inscenace, vrací Zapolské **Morálka paní Dulské** v režii Michala Przebindy.

Původní autorčina nemilosrdná kritika společnosti a rodinného mikrosvěta přechází v Ostravě do tíživějšího obrazu degenerace obou pohlaví: odstrašující poddajné »mužnosti« a mocné baziščí »ženskosti«. Z mužů zbylo jádro narcistního egocentrismu, obaleného směsí pasivity, komunikační neochoty, poddanosti vůči ženám a ustrašenosti. Transformováni do loutek v životní velikosti pohodlně vegetují ve vlastních životech. Dívky se stávají důslednými kopiemi svých matek - manipulátorek a vypočítavých semetrik se sklonem k permanentnímu špiclování pod vedením »ředitelky zeměkoule« paní Dulské.

K tomuto výkladu Michal Przebinda z velké části přistupuje skrze vyhroceně karikující herectví. Herci skotačí a přepjatě dovádějí, ale ve vážnější poloze se občas objevují v již zažitých hereckých postupech, jako by režisér protentokrát rezignoval na cestu hledačství a tvárnosti. Výrazným, leč poněkud krkolomným prvkem inscenace jsou pantomimicko-taneční intermezzy náznakově sdělující skutečné emoce postav, v hyperbolickém provedení vzdáleně evokující éru němého filmu.

Zásadní svízel režijního pojetí by bylo možné shrnout do věty „hojnost někdy kazí stejně jako

nedostatek“. Myslím si, že není třeba kvůli přiblížení se divákovi podceňovat jeho vyzrálost a zahlcovat publikum exaltovaným hereckým projevem, zaměňovat erotično za sexualitu a groteskní tón za přímočarou vyčerpávající nadsázku. U scény, která v posledních letech vykazuje nejen tvůrčí invenci a dramaturgicko-režijní kultivovanost, ale i cit pro zpětnou vazbu, to platí dvojnásob. **NINA CHOVANCOVÁ**

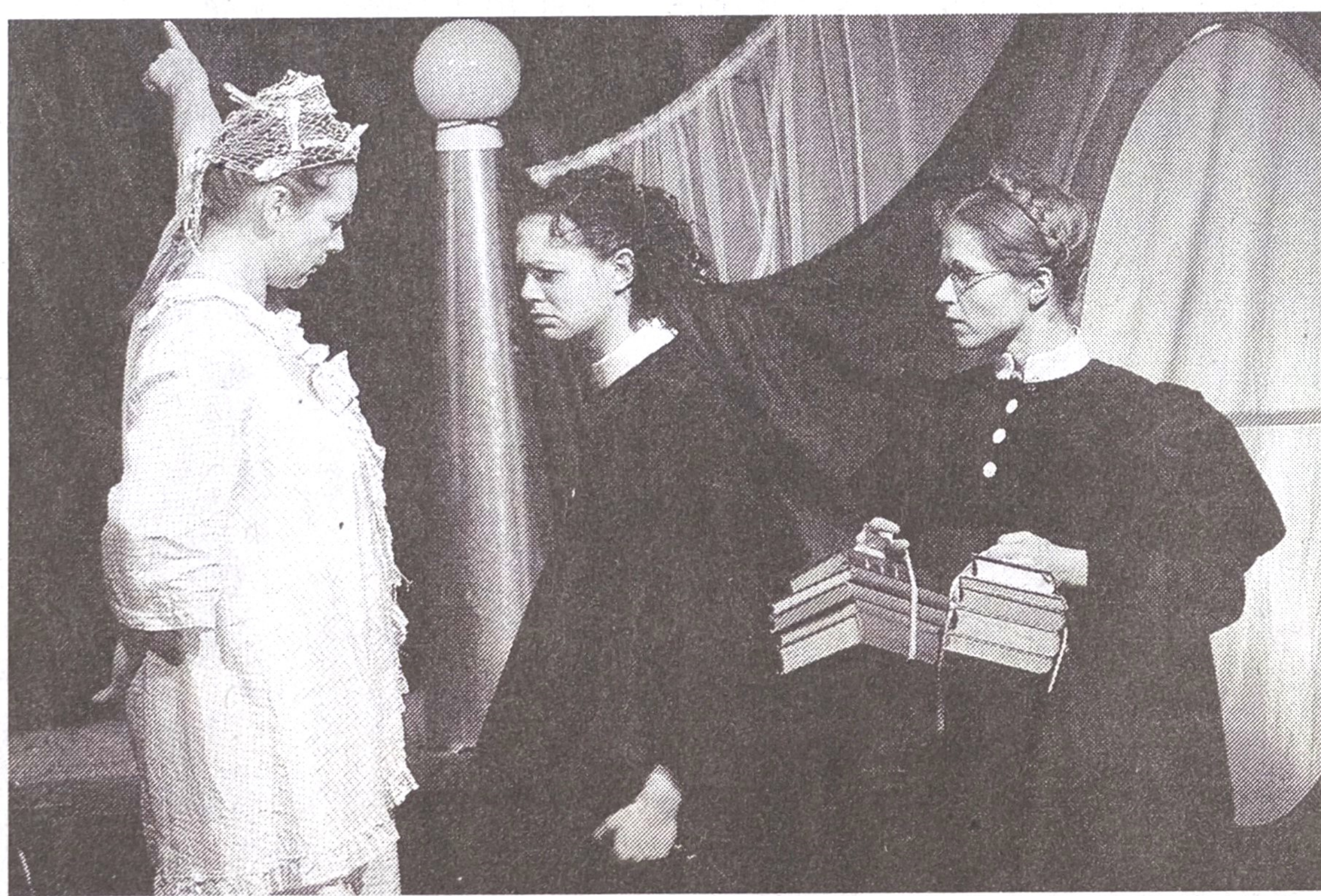
Divadelní Společnost Petra Bezruče, Gabriela Zapolska: Morálka paní Dulské. Překlad Jaroslav Simonides. Režie Michal Przebinda, dramaturgická spolupráce Jana Pithartová, kostýmy Marta Rozskopfová, scéna Jiří Bína, pohybová spolupráce Josef Kotěšovský. Premiéra 26. dubna 2003.

Alena Sasíková v hlavní roli Morálky paní Dulské
Snímek archiv

MORÁLKA PANÍ DULSKÉ. *Divadlo Petra Bezruče dnes uvádí hru Morálka paní Dulské. Známou hru polské autorky Gabriely Zapolské režijně nastudoval Michal Przebinda.* **FOTO: MAFA - ALEXANDR SATINSKÝ**

MORÁLKA PANÍ DULSKÉ. *Ostravské Divadlo Petra Bezruče dnes uvádí premiéru veselohry Morálka paní Dulské. Představení začíná v 19 hodin*

FOTO: MAFA - ALEXANDR SATINSKÝ

Divadelní premiéry

DIVADELNÍ SPOLEČNOST PETRA BEZRUČE
OSTRAVA

Gabriela Zapolská: Morálka paní Dulské

Režie Michal Przebinda, hrají Alena Sasínová-Polarczyk, Vítězslav Kryške, Lucie Žáčková, Nikola Birklenová, Daniel Zaoral a další. Premiéra 26.dubna.

Poslední premiérou v sezoně u Bezručů je hra polské autorky Gabriely Zapolské, napsaná téměř před sto lety. Zapolská, značně nonkonformní žena, které utekla od manžela a jako herečka kočovala po Francii a Polsku, bojovala proti měšťáctví. V návaznosti na naturalistickou školu poukázala bez zábran na všechny stránky maloměšťáckého života, bránila postavení žen v tehdejší společnosti a nevyhýbala se ani tabuizovaným tématům erotiky či pohlavních chorob, díky čemuž si vysloužila nenávistné reakce kritiky i publika. V morálce paní Dulské vylíčila jednu z nejodpornějších podob měšťáctví - myšlení paní Dulské je zcela uzavřeno do škatulek, omezené jsou i její city k manželovi a dětem. Režisér Przebinda se nesnaží hru aktualizovat, ale chce naopak ukázat, že téma měšťáctví dodnes rezonuje. Ač se mění kulisy, podstata zůstává.

Morálka paní Dulské dnes v premiéře u Bezručů

Břetislav Uhlář

Ostrava • Divadelní společnost Petra Bezruče uvede dnes od 19 hodin poslední premiérový titul této sezony. Michal Przebinda režijně nastudoval známou hru polské autorky Gabriely Zapolské (1857–1921) *Morálka paní Dulské*. Dílo napsala v roce 1906, o čtyřicet let později natočil podle této hry B. Niewolna první polský film se zvukem nahraným na gramofonové desce. Českou filmovou verzi natočil v roce 1958 režisér Jiří Krejčík. V době, kdy Zapolská napsala tuto hru, její literární ambicí bylo určitým způsobem diagnostikovat poměrně falešnou morálku tehdejší společnosti, a jak se zdá, téma je výstředně aktuální také na počátku 21. století.

pozvánka

Alena Sasínová-Polarczyk (Dulská) a Zdena Przebindowá (teta Julia) ve hře Gabriely Zapolské *Morálka paní Dulské*, kterou uvede dnes večer Divadelní společnost Petra Bezruče. FOTO RADOVAN ŠTASTNÝ

„Pro mne je to hra o falešné morálce dnešní měšťácké společnosti. A o existenci současného měšťáka dobře ví naše mladé divadelní publikum určitě své,” říká režisér představení Michal Przebinda. Podle jeho slov nedošlo k výrazné úpravě původního textu. „Vydatně jsme krátili, aniž bychom se podstatně dotkli struktury hry. Je zajímavé, že Gabriela Zapolská považovala boj s měšťáctvím, tehdy šosáctvím v lidech, za poně-

kud romantický. Po sto letech zkušeností s ‚měšťákem v nás‘ víme, že je to prakticky marný boj. Původní příběh se v žádném případě nesnažíme vnějškově aktualizovat. Ano, kulisy se mění, ale podstata zůstává. Vlastně by to mělo být takové určité moderní retro,” míní Michal Przebinda, který charakterizuje *Morálku paní Dulské* jako komedii o malých citech a velkých ztrátách.

„Paní Dulská přijde na konci hry o značný finanční obnos – na dnešní poměry asi o tři čtvrtě milionu. Ale to je malá ztráta – stejně jako jsou malé její city k dětem, k manželovi, ale také k lidem. Cpe je do škatulek, protože tam už kdysi dávno vlezla ona sama. Život ve škatuli – to je samotná podstata měšťáctví. A to je ona velká ztráta,” tvrdí režisér nejnovějšího ostravského nastudování známé hry. Do ti-

tulní role obsadil Alenu Sasínovou-Polarczyk, jejího muže ztvární Vítězslav

Kryške, Mášu, jejich starší dceru, Lucie Žáčková, zatímco tu mladší Nikola Birklenová. V dalších rolích diváci uvidí Daniela Zaorala, Markétu Viktorovou, Zdenu Przebindowou, Kateřinu Krejčí, Marcelu Čapkovou, Michala Webra a Pavla Johančíka. Scénu navrhl Jiří Bína, kostýmy Marta Roszkopfová.

Zdena Przebindová (*Teta Julia*), Alena Sasínová-Polarczyk (*Anděla Dulská*).

Groteskní Morálka paní Dulské

Jiří P. Kříž

Hrát dnes *Morálku* paní Dulské Gabriely Zapolské může být pořádně tvrdý oříšek. V ostravském Divadle Petra Bezruče ho režisér Michal Przebinda rozlouskl hravě a s noblesou.

Hru zbavil ztěžklých dobových bezvýchodných tónů namířených proti maloměstským pořádkům. Ty převažovaly ještě v proslulé filmové adaptaci režiséra Jiřího Krejčíka. Przebinda inscenaci vybavil hravou groteskností. Přesněji: žánrově ji proměnil z naturalistického sociálně kritického tématu ve šířavě ironickou grotesku.

Morální kritéria naší doby se od časů Zapolské (1857–1921) podstatně proměnila. Příběh otrokyně hříchu tak, jak ho dramatička napsala, už by nejspíš dojímal jen staré čtenáře, ne mladé publikum Divadla Petra Bezruče.

Služku Hanku (Markéta Viktorová) ničí mravně i fyzicky hejsek Zbyšek Dulský (Daniel Zaoral), synek z rodiny, kde paní domu Anděla (Alena Sasínová-Polarczyk) přísně pečuje o výchovu dcer Máši (Lucie Žáčková) a Hely (Nikola Birkleová). Nad hříchy nezdárného syna, příští hlavy rodiny, přivírá oči...

Przebinda groteskními rysy pří-

běhu sdělil nakonec poselství spisovatelky velice přesně. Na scéně v tom posunu nic neubral z naléhavosti tónů, bouřících stejně jako Zapolská proti maloměstskému pokrytectví, proti společenským konvencím stavějícím tehdy, ale i dnes, povědomí o muži-pánovi a ženě-jeho služce proti celé polovině lidstva.

Formálně vyřešil nutná odlehčení také zařazením cacewalkových meziher. Dobový tanec cacewalk slouží v inscenaci jako ostře načrtnuté, tanečním krokem vedené předscény. Vstupuje i do příběhu.

Dominantním výkonem je v in-

scenaci Dulská Aleny Sasínové-Polarczyk. Ve správnou chvíli umí být zlobná, vrkající, pokrytecká, přetvářující se, rodinný krb i skandály střežící a pod koberec zametající. Vítězslav Kryške je jejím apaticky nevnímajícím, pravidelně do nevěstince odplouvajícím manželem Felicíánem. Jako rodinná souputnice teta Julia vyniká v několika výstupech i Zdena Przebindová.

Nakonec chválím secesně čisté kostýmy Marty Roszkopfové a ve stejném slohovém tónu graficky řešený program k inscenaci s reprodukcemi vyzývavých dobových erotických kreseb F. Bearsleyho.